

RP 166/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter ändras. Syftet med propositionen är att i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering effektivisera bekämpningen av skadeorsakande främmande och invasiva arter för att den värdefulla finska naturen ska kunna tryggas. Det föreslås att det till lagen fogas en bestämmelse som gör det möjligt att utnyttja obemannade luftfartyg, dvs. drönare, vid fångst av främmande däggdjursarter. Användningen av obemannade luftfartyg vid fångst av främmande däggdjursarter effektiviserar i synnerhet fångsten av mårhund i skärgårdsförhållanden. Dessutom föreslås en ändring av bemyndigandet att utfärda förordning om en övergångsperiod i fråga om nya främmande arter.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
3 Målsättning	8
4 Förslagen och deras konsekvenser	9
4.1 De viktigaste förslagen	9
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	10
4.2.1 Miljökonsekvenser.....	10
4.2.2 Ekonomiska konsekvenser.....	13
4.2.3 Andra samhällsliga konsekvenser	14
5 Alternativa handlingsvägar.....	16
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	16
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	18
5.2.1 Sverige	18
5.2.2 Norge	19
5.2.3 Danmark	19
5.2.4 Estland	20
6 Remissvar	20
6.1 Remiss.....	20
6.1.1 Sammanfattning av remissvaren.....	20
6.1.2 Beaktande av remissvaren	21
6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen.....	21
6.2.1 Sammanfattning av utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen	21
6.2.2 Beaktande av utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen	22
7 Specialmotivering.....	22
8 Ikraftträdande	24
9 Verkställighet och uppföljning	24
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	24
LAGFÖRSLAG.....	26
Lag om ändring av lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter.....	26
BILAGA	28
PARALLELLTEXT	28
Lag om ändring av lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter.....	28

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015), nedan *lagen om främmande arter* har varit i kraft sedan 2016. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser om tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter, nedan *EU:s förordning om invasiva främmande arter*. Lagen innehåller bestämmelser om bland annat invasiva främmande arter av nationell betydelse samt fångst av fågel- eller däggdjursarter som har kommit ut i miljön.

Bakgrunden till denna proposition om ändring av lagen om främmande arter är föresatserna i regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering (2023) om effektivare bekämpning av främmande arter och stärkande av den biologiska mångfalden. Invasiva främmande arter utgör ett betydande hot mot den biologiska mångfalden. Enligt regeringsprogrammet effektiviserar regeringen bekämpningen av skadeorsakande främmande och invasiva arter för att den värdefulla finska naturen ska kunna tryggas. Propositionen bidrar också till att genomföra föresatsen i regeringsprogrammet om att Finlands förmåga att anpassa sig till klimatförändringarna stöds genom stärkande av den biologiska mångfalden bland annat så att bekämpning av främmande arter effektiviseras. Den i propositionen föreslagna effektivare fångstmetoden för främmande däggdjursarter samt en förlängning av övergångsperioderna för invasiva främmande arter av nationell betydelse främjar målet att stärka den biologiska mångfalden och effektivisera bekämpningen av främmande arter.

Bakgrunden till propositionen är också den hanteringsplan från 2019 som Finland utarbetat i enlighet med artikel 19 i EU:s förordning om invasiva främmande arter. Enligt planen är målet att fångsten av mårhund effektiviseras särskilt i skärgården.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid jord- och skogsbruksministeriet. Till stöd för beredningen har expertgruppen för frågor som gäller främmande arter hörts den 1 december 2023. Vid samrådet presenterades riktlinjerna för beredningen och det centrala innehållet i den proposition som bereds. Vid beredningen har också sakkunniga vid Forststyrelsen hörts.

Utkastet till regeringsproposition var på remiss under tiden 10 april–22 maj 2024. Jord- och skogsbruksministeriet begärde utlåtanden av sammanlagt 58 instanser. Även andra än de som nämns i sändlistan för begäran om utlåtande har kunnat lämna utlåtande. Det kom in sammanlagt 23 utlåtanden inom utsatt tid. Av utlåtandena har det gjorts ett sammandrag, som publicerades den 4 juli 2024.

Rådet för bedömning av lagstiftningen gav sitt utlåtande om utkastet till regeringens proposition den 2 september 2024.

Beredningsunderlaget till denna proposition finns i statsrådets tjänst för projektinformation på adressen <https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM005:00/2024>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Lagstiftningen om invasiva främmande arter

Med invasiv främmande art avses enligt artikel 3 i EU:s förordning om invasiva främmande arter en främmande art som har konstaterats hota eller negativt inverka på biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster. Invasiva främmande arter är globalt sett ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden. Främmande arter är också den största bakomliggande orsaken till att inhemska arter dör ut. En del invasiva främmande arter orsakar så stor skada för den biologiska mångfalden att det krävs gemensamma bekämpningsåtgärder på EU-nivå. De främmande arter som konstaterats vara invasiva på EU-nivå ingår i EU:s förteckning över invasiva främmande arter, vilken kommissionen genom genomförandeakter ska anta.

I EU:s förordning om invasiva främmande arter föreskrivs det dessutom om invasiva främmande arter av medlemsstatsbetydelse. Enligt artikel 12 i förordningen får medlemsstaterna upprätta en nationell förteckning över invasiva främmande arter av medlemsstatsbetydelse. I 11 § i lagen om främmande arter finns kompletterande bestämmelser om invasiva främmande arter av nationell betydelse. I 1 mom. i den paragrafen föreskrivs det att som en invasiv främmande art av nationell betydelse betraktas en invasiv främmande art som inte ingår i unionsförteckningen och som på grundval av tillgängliga vetenskapliga belägg kan orsaka betydande skada för den biologiska mångfalden eller annan skada på vilda organismer eller medföra fara för hälsa eller säkerhet. Enligt 3 mom. i den paragrafen får det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de arter som är invasiva främmande arter av nationell betydelse eller om de artgrupper vars arter är invasiva främmande arter av nationell betydelse. I statsrådets förordning om hantering av risker orsakade av invasiva främmande arter (704/2019) anges de invasiva främmande arter som ingår i den nationella förteckningen.

Både i EU:s förteckning över invasiva främmande arter och i den nationella förteckningen ingår flera däggdjursarter. Enligt den nationella förteckningen är bland annat mink, sobel och stenmård invasiva främmande arter. I EU:s förteckning över invasiva främmande arter ingår i sin tur bland annat mårddhund och bisam.

Mårddhundens skadliga inverkan

Mårddhunden lades till i EU:s förteckning över invasiva främmande arter 2019. Mårddhundens skadliga inverkan baserar sig på dess negativa effekter på den biologiska mångfalden. Mårddhunden förstör bland annat markhäckande fåglars ägg, dödar fågelungar och vuxna fåglar samt stör bara med sin blotta närvaro fåglarnas häckningsfrid och inledandet av häckningen. Även hotade groddjur och kräldjur lider av predation från mårddhund. Det finns flera undersökningar om artens skadliga inverkan på den biologiska mångfalden både i Finland och internationellt (till exempel Dahl, Åhlén 2019; Kauhala, Kowalczyk 2011 samt Mikkola-Roos, Nurmi, Väänänen 2005).

En effektiv begränsning av mårddhundsstammen är särskilt viktig också med tanke på förhindrande av spridning av sjukdomar såsom rabies och parasitsjukdomar. Om rävens dvärgbandmask sprider sig till Finland försvåras användningen av vilda bär, och dess spridning skulle ha en mycket stor inverkan på bland annat bärplockningen och livsmedelssäkerheten.

Mårddhunden är mycket utbredd i naturen i Finland. Finlands mårddhundstam härstammar från individer som spred sig till Finland från det forna Sovjetunionen på 1930- och 1940-talen. Fram

till ungefär mitten av 1970-talet hade mårddunden spridit sig till nästan hela Södra Finland och Mellersta Finland. Numera är mårddunden spridd över hela landet, utom nordligaste Lappland. Mårddunden är allätare, vilket förbättrar livskraften hos stammen. Mårddundsstammen kan förbli livskraftig även när tillgången på animalisk föda är liten.

Ingen exakt uppskattning av mårddundsstammens storlek finns att tillgå. Fångstmängderna och de observationer av mårddhund som rapporterats till den portal för främmande arter som Naturresursinstitutet upprätthåller ger dock en fingervisning om stammens storlek. Fångsten av mårddhund har ökat stadigt under de senaste årtiondena. I början av 1980-talet uppgick den årliga fångsten av mårddhund till cirka 20 000 individer, medan den numera uppgår till och med till 200 000 individer. Antalet observationer av mårddhund är mycket stort i hela landet, med undantag av Lappland. Det finns uppskattningsvis hundratusentals mårddundar i Finland.

Man har strävat efter att begränsa mårddhundens utbredning särskilt i sådana områden där den risk den utgör för mångfalden är störst, såsom på våtmarker eller vid viktiga fågelvatten. Mårddunden sprider sig från Finland till Sverige, och därför har Sverige och Norge redan i flera års tid finansierat åtgärder för effektiv bekämpning av mårddhund vid Finlands gräns.

Fångst av främmande däggdjursarter

Enligt 16 § 1 mom. i lagen om främmande arter får en fågel- eller däggdjursart som kommit ut i miljön och som utgör en invasiv främmande art som ingår i unionsförteckningen eller en invasiv främmande art av nationell betydelse, fångas eller dödas med tillämpning av det som i jaktlagen eller med stöd av den föreskrivs om fångst och dödande av icke fredade fåglar och däggdjur.

I 49 § i jaktlagen (615/1993) finns bestämmelser om fångstredskap och fångstmetoder. Enligt 1 mom. i den paragrafen ska icke fredade djur fångas eller dödas så att människor, husdjur, vilt eller fredade djur inte utsätts för fara. I 3 mom. i den paragrafen föreskrivs det att när motordrivna forskaffningsmedel används för fångst eller dödande av icke fredade djur ska de begränsningar som anges i 32 § 1 och 2 mom. iaktas. I 1 mom. i den paragrafen föreskrivs det att "Vilt får inte i fångstsyfte skrämmas eller spåras med luftfartyg eller med motordrivna fordon som rör sig på marken eller isen eller med fartyg eller båtar vilkas motor är i gång."

Jaktlagen syftar till att säkerställa ett hållbart utnyttjande av viltarterna och göra det möjligt att avvärja olägenheter som orsakas av icke fredade arter. Det har ansetts att jakt inte ska vara alldeles för lätt för jägaren, utan att viltbråd ska ha en rättvis möjlighet att undvika att bli fångade. Grunden för bekämpning av främmande arter skiljer sig väsentligt från detta. Vid bekämpningen av invasiva främmande arter strävar man efter kostnadseffektivitet och om möjligt efter att utrota främmande arter, dock åtminstone minimera arternas skadliga inverkan. Således har det i vissa fall ansetts motiverat att föreskriva undantag från bestämmelserna i jaktlagen när det gäller fångst av invasiva främmande arter.

Riksdagen har betonat vikten av effektiv fångst av mårddhund och mink i jord- och skogsbruksutskottets betänkande (JsUB 8/2015 rd) om regeringens proposition som gäller förslaget till lag om främmande arter (RP 82/2015 rd). I betänkandet sågs det som angeläget att tillåta användning av vissa hjälpmedel som är förbjudna enligt jaktlagen så att till exempel mink och mårddhund kan jagas effektivare.

I lagen om främmande arter föreskrivs också vissa undantag från bestämmelserna i jaktlagen. Enligt 16 § 3 mom. i lagen om främmande arter är det tillåtet att avvika från den begränsning i

fråga om bebyggelse som avses i 25 § 1 mom. i jaktlagen när det gäller skjutande av däggdjuret i den fälla som det fångats i. En främmande däggdjursart som fångats i en fälla får således trots vad som föreskrivs i jaktlagen skjutas på närmare avstånd än 150 meter från en sådan byggnad i vilken någon bor. Av de fångstmetoder som är förbjudna enligt 33 § i jaktlagen tillåts med stöd av 16 § 4 mom. i lagen om främmande arter siktanordningar för nattsytte vilka elektroniskt förstör eller omvandlar bilden, artificiella ljuskällor och anordningar för belysning av målet samt speglar och andra bländande anordningar samt mekaniska anordningar som åstadkommer ljud.

Vid fångst av främmande arter ska förbudet enligt 13 § i lagen om djurvälstånd (693/2023) mot att orsaka djuren onödigt smärta eller onödigt lidande iaktas. Också bestämmelserna och begränsningarna i naturvårdslagen (9/2023) ska iaktas vid fångst av främmande arter. I 49 § 1 mom. 5 punkten i naturvårdslagen föreskrivs det att det i nationalparker och naturreservat är förbjudet att fånga, döda eller ofreda vilda ryggradsdjur eller förstöra deras bon och att fånga eller samla ryggradslösa djur. I 50 § 3 mom. i naturvårdslagen föreskrivs det dock att det är tillåtet att fånga och döda mink och mårhund i enlighet med 7 kap. i jaktlagen också i nationalparker och naturreservat. Förbudet i 70 § i naturvårdslagen att störa fridlysta arter ska iaktas vid fångst av främmande arter. Det är förbjudet att störa arter, i synnerhet under förökningstiden och på viktiga rastplatser under flyttningen.

Användning av obemannade luftfartyg vid fångst

För att bekämpa främmande arter strävar man kontinuerligt efter att utveckla kostnadseffektivare metoder. När det gäller mårhund har användning av obemannade luftfartyg, dvs. drönare, visat sig vara en särskilt lovande metod för att spåra mårhundar under fångsten. Metoden har testats på Åland, vars lagstiftning (*jaktlag 1985:31*) möjliggör användning av drönare under hela fångsten. Forststyrelsen och Finlands viltcentral har i samband med ett projekt som gäller främmande rovdjur inom ramen för Helmi-programmet utrett möjligheterna att använda drönare vid fångst av mårhund. I projektet har man utnyttjat drönare med vilka man har genomfört flygningar för att söka i vassområden i olika typer av fågelvatten. I försöken har man observerat att man med hjälp av drönare snabbt kan fastställa mårhundssituationen i vassområden om vädret är bra för kartläggning och i bästa fall kan man få nästan full säkerhet om förekomsten av mårhund i sådana områden.

Med hjälp av drönare kan mårhund lokaliseras i terrängen innan hunden skickas ut på uppdrag. Därefter kan jägaren följa händelserna med hjälp av drönarens kamera, och när hunden når mårhundens kan jägaren snabbt komma till platsen för att utföra avlivningen. Drönare utrustade med värmekamera har i försöken visat sig vara mycket bra hjälpmedel i synnerhet i sjöar med omfattande vassbälten, där det kan gömma sig till och med många mårhundar. Utifrån försöken har man kunnat konstatera att mårhundar avlägsnats från vassar i otillräcklig grad tidigare. På många ställen har detta sannolikt lett till att det blivit kvar ett växande bestånd av mårhund just i vassen, även om fångsten i området annars skulle vara effektiv.

Användning av drönare är med stöd av den gällande jaktlagen tillåten för lokalisering av djur. Det torde ändå inte vara vanligt att utnyttja drönare vid jakt för att lokalisera djur. Enligt lagen är det efter lokaliseringen inte tillåtet att i fångstsyfte spåra djur med drönare. Det här grundar sig på 32 § 1 mom. i jaktlagen enligt vilket vilt inte får i fångstsyfte skrämmas eller spåras med luftfartyg eller med motordrivna fordon som rör sig på marken eller isen eller med fartyg eller båtar vilkas motor är i gång. Bestämmelsen i fråga tillämpas på främmande däggdjurs- och fågelarter med stöd av 16 § i lagen om främmande arter. Den gällande lagstiftningen gör det inte möjligt att avvika från den nämnda bestämmelsen i jaktlagen. Genom att i lagen om

främmande arter föreskriva om undantag från det i 32 § 1 mom. i jaktlagen föreskrivna förbudet mot spårning med luftfartyg kan man utnyttja en bekämpningsmetod som visat sig vara bra vid fångst av främmande däggdjursarter, såsom mårddhund. Drönare gör jakten effektivare och främjar välbefinnandet hos hundar som utför uppdrag i terräng under krävande förhållanden, eftersom hundarna då inte behöver slumpmässigt söka jaktbytet. Kostnadseffektivitet uppstår också genom minskat antal timmar som krävs för fångst.

Vid användning av obemannade luftfartyg vid fångst av främmande arter ska dessutom lagstiftningen om flygning med luftfartyg beaktas. Användningen av obemannade luftfartyg regleras i kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/945 om obemannade luftfartygssystem och om tredjelandsoperatörer av obemannade luftfartygssystem och i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/947 om regler och förfaranden för drift av obemannade luftfartyg. I fråga om luftfartyg som flygs i den öppna kategori som avses i genomförandeförordningen ska verksamheten bedrivas inom synhåll, flyghöjden får vara högst 120 meter och det obemannade luftfartyget ska flyga på ett säkert avstånd från människor. Om en drönare flygs till exempel i skogsterräng på ett sådant sätt att det är svårt att hålla det inom synhåll, behövs det för verksamheten ett sådant tillstånd till drift i den specifika kategorin som avses i EU-förordningen. Dessutom ska en fjärrpilot som använder obemannade luftfartygssystem i regel uppfylla vissa kompetenskrav. Dessutom innehåller förordningen bestämmelser om systemen för registrering av operatörer av obemannade luftfartygssystem. Användare som flyger drönare utrustade med kamera omfattas i regel av registreringskyldigheten enligt förordningen.

Den nationella luftfartslagen (864/2014) innehåller bestämmelser om bland annat obemannad luftfart inom finskt territorium till den del det inte föreskrivs om den i EU-lagstiftningen eller i internationella förpliktelser som är bindande för Finland. Lagen innehåller bestämmelser om bland annat användningen av lufrum och meddelande av föreskrifter som gäller trafikregler för luftfart. Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter kompletterar de nationella bestämmelser om luftfart som utfärdats på lagnivå. I Finland finns det flera områden där luftfart förbjudits och begränsats. Till dessa hör till exempel kärnkraftverk samt områden som är viktiga för försvaret, beredskapen och statsförvaltningen. Vid användning av luftfartyg ska det dessutom beaktas att flygning har begränsats i vissa naturskyddsområden. Bestämmelser om obemannad luftfart finns förutom i luftfartslagen också i lagen om transportservice (320/2017), där det bland annat föreskrivs om polisens tillsynsbefogenheter och om påföljder för förseelser som gäller obemannad luftfart.

Övergångsperiod som fastställs för nya främmande arter

I 11 § 3 mom. i lagen om främmande arter föreskrivs det om en övergångsperiod som kan fastställas för nya invasiva främmande arter av nationell betydelse. Enligt den gällande lagen får det genom förordning föreskrivas att något av de förbud som avses i 11 § 2 mom. 2 punkten i lagen om främmande arter inte under en övergångsperiod som anges i förordningen ska tillämpas på de individer av en art som innehavaren har fått i sin besittning före ikraftträdandet av förordningen. En sådan övergångsperiod får enligt lagen uppgå till högst två år från det att förordningen trätt i kraft. Övergångsperioder har fastställts för vissa nya arter. Till exempel fastställdes det en övergångsperiod på två år för rönnspirea och vitspirea när förteckningen över invasiva främmande arter kompletterades 2023.

Övergångsperioden på två år har ibland ansetts vara för kort till exempel för aktörer inom trädgårdsbranschen. Den nuvarande längsta övergångsperioden på två år har gjort det svårare att lägga till vissa nya växtarter i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell

betydelse. År 2023 ströks häggmispeln från den grupp nya arter som föreslogs tas med i den nationella förteckningen. Beslutet påverkades av att odlingen av häggmispel tills den uppnår försäljningsstorlek tar tre till fyra år och att odlingen av häggmispel vid tidpunkten för beredningen av ändringen av förordningen omfattade över en halv miljon plantor. Med beaktande av häggmispelns betydelse och omfattningen av de ekonomiska förlusterna för plantskole- och trädgårdsbranschen ansågs det att det krävs en längre övergångsperiod än två år för att ta med arten i den nationella förteckningen. Bland annat Taimistoviljelijät - Plantskoleodlarna ry framförde i samband med beredningen då att förbudet mot försäljning av häggmispel kommer att leda till omfattande ekonomiska förluster för branschen. Inkomsterna från försäljningen av plantorna skulle utebli, och dessutom skulle det uppstå förluster på grund av att kostnaderna för plantproduktion och lagring inte kan täckas med inkomsterna från försäljningen av plantorna. Generellt är kostnaderna för att avlägsna och utplåna osålda växter som har lagts till i förteckningen över invasiva främmande arter omkring 10–15 euro/planta när det gäller träd och omkring 0,25–0,6 euro/planta när det gäller buskar enligt uppskattning från Taimistoviljelijät - Plantskoleodlarna ry.

I EU:s förordning om invasiva främmande arter finns inga bestämmelser om övergångsperioder för invasiva främmande arter av nationell betydelse och inte heller bestämmelser om övergångsperioder för arter som läggs till i EU:s förteckning över invasiva främmande arter. För de främmande arter som ska läggas till i EU:s förteckning över invasiva främmande arter har kommissionen fastställt en övergångsperiod på högst fem år i genomförandeförordningen.

Källor:

Dahl, F. & Åhlén, P.A. (2019) Nest predation by raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* in the archipelago of northern Sweden. *Biological Invasions* 21:743–755. <https://doi.org/10.1007/s10530-018-1855-4>

Kauhala, K. & Kowalczyk, R. (2011) Invasion of the raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* in Europe: history of colonization, features behind its success, and threats to native fauna. *Current Zoology* 57:584–598.

Mikkola-Roos, M., Nurmi, J. & Väänänen, V.-M. (2005) Tulokaspedot lintuvesillä - minkin ja supikoiran pyynti parantaa kosteikkolintujen poikastuottoa huomattavasti. *Metsästäjä* 1:20-21.

3 Målsättning

Invasiva främmande arter utgör globalt sett ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden. Genom lagen om främmande arter har det utfärdats kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om invasiva främmande arter, vars syfte är att minska och förebygga de skador som invasiva främmande arter orsakar för den biologiska mångfalden och relaterade ekosystemtjänster samt för människors hälsa, säkerhet och ekonomi. Propositionen har som mål att främja att syftet med EU:s förordning om invasiva främmande arter och lagen om främmande arter nås genom att möjliggöra en effektivare fångstmetod i fråga om främmande däggdjursarter. Ett syfte med propositionen är också att göra det lättare att lägga till nya arter i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell betydelse, vilket gör att man bättre kan förutse och förebygga skador orsakade av främmande arter. Genom propositionen svarar man inte bara på de nationella målen för den biologiska mångfalden utan också på de mål som globalt och på EU-nivå satts upp för att främja den biologiska mångfalden.

Användning av obemannade luftfartyg vid spårning av främmande däggdjursarter skulle effektivisera i synnerhet fångsten av mårhund bland annat i skärgårdsförhållanden. Det hot som mårhund utgör mot mångfalden är som störst bland annat i skärgården, och genom propositionen kan man således förebygga skadlig inverkan från främmande arter. En effektiv begränsning av mårhundsstammen är särskilt viktig bland annat för att skydda bestånden av vattenfågel och skogshönsfågel och för att förhindra spridningen av vissa parasitsjukdomar.

Genom att förlänga övergångsperiodens maximilängd för nya främmande arter undviker man situationer där man låter bli att lägga till arter i förteckningen endast av den orsaken att lagen inte möjliggör en tillräckligt lång övergångsperiod. Den nuvarande längsta övergångsperioden på två år har gjort det svårare att lägga till i synnerhet vissa växtarter i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell betydelse. En längre övergångsperiod på tre år skulle effektivisera bekämpningen av främmande arter genom att det säkerställs att den nationella förteckningen över främmande arter är så heltäckande som möjligt.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås det att lagen om främmande arter ändras. Det föreslås att det till lagen om främmande arter fogas en bestämmelse som gör det möjligt att utnyttja obemannade luftfartyg, dvs. drönare, vid fångst av främmande däggdjursarter. Dessutom föreslås en ändring av lagens bestämmelse om genom statsrådets förordning föreskrivna övergångsperioder för nya främmande arter. Genom propositionen effektiviseras bekämpningen av främmande arter genom att man underlättar fångsten av främmande däggdjursarter och genom att man strävar efter att säkerställa att övergångsperiodens längd inte gör det svårare att lägga till nya arter i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell betydelse.

I propositionen föreslås för det första ett undantag från 32 § 1 mom. i jaktlagen. Enligt den gällande lagen om främmande arter får en fågel- eller däggdjursart som kommit ut i miljön och som utgör en invasiv främmande art som ingår i unionsförteckningen eller en invasiv främmande art av nationell betydelse, fångas eller dödas med tillämpning av det som i jaktlagen eller med stöd av den föreskrivs om fångst och dödande av icke fredade fåglar och däggdjur. I 49 § 3 mom. i jaktlagen föreskrivs det att när motordrivna fortskaffningsmedel används för fångst eller dödande av icke fredade djur ska de begränsningar som anges i 32 § 1 och 2 mom. i den lagen iaktas. På fångst av fågel- och däggdjursarter som avses i lagen om främmande arter tillämpas således för närvarande 32 § 1 mom. i jaktlagen, enligt vilket vilt i fångstsyfte inte får skrämmas eller spåras med luftfartyg. I propositionen föreslås en bestämmelse om att ett däggdjur som avses i 16 § i lagen om främmande arter får spåras med obemannat luftfartyg, med avvikelse från det som föreskrivs i 32 § 1 mom. i jaktlagen. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska jaktlagens förbud mot att spåra djur med luftfartyg i fortsättningen inte gälla sådana däggdjur som avses i 16 § i lagen om främmande arter.

Användning av drönare vid spårning av främmande däggdjursarter skulle effektivisera i synnerhet fångsten av mårhund bland annat i skärgårdsförhållanden. Mårhund utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden i skärgården. Att möjliggöra en effektivare fångstmetod för mårhund är ett ändamålsenligt sätt att främja den biologiska mångfalden och minska de skador som orsakas av främmande däggdjursarter.

Den andra ändringen i propositionen gäller den övergångsperiod som fastställs för nya främmande arter. Enligt den gällande lagen om främmande arter får det genom förordning av statsrådet föreskrivas att något av de förbud som avses i 11 § 2 mom. 2 punkten i lagen inte under en övergångsperiod som anges i förordningen ska tillämpas på de individer av en art som innehavaren har fått i sin besittning före ikraftträdandet av förordningen. Enligt den nämnda 2 punkten får invasiva främmande arter av nationell betydelse inte avsiktligt importeras från ett land utanför Europeiska unionen eller från en medlemsstat i Europeiska unionen, innehas, födas upp eller odlas, transporteras, släppas ut på marknaden, förmedlas eller säljas eller på annat sätt överlåtas. En övergångsperiod, som föreskrivs genom förordning, får enligt den gällande lagen uppgå till högst två år från det att förordningen trätt i kraft. I propositionen föreslås det att övergångsperiodens maximilängd ändras från två år till tre år. En övergångsperiod på tre år kan vara motiverad till exempel i en situation där en art har lång odlingstid eller där fastställandet av en art som invasiv främmande art av nationell betydelse medför betydande ekonomiska förluster för kommersiella aktörer.

Genom att förlänga övergångsperiodens maximilängd säkerställs det att man inte låter bli att lägga till arter i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell betydelse av den orsaken att övergångsperiodens maximilängd enligt lagen är för kort. För de arter som ingår i förteckningen över invasiva främmande arter enligt EU:s förordning om invasiva främmande arter har det fastställts en övergångsperiod på högst fem år, dvs. den övergångsperiod på tre år som föreslås i propositionen hålls inom referensramen för den praxis som uppkommit med stöd av EU:s förordning om invasiva främmande arter.

I propositionen föreslås det också att vissa hänvisningar i lagen uppdateras.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Konsekvenserna har bedömts som tjänsteuppdrag och baserat på undersökningar. Propositionens väsentliga konsekvenser hänför sig i hög grad till miljön, eftersom syftet med propositionen är att främja tryggheten av den biologiska mångfalden.

Den nuvarande lagstiftningen möjliggör inte att den metod som konstaterats vara effektiv utnyttjas till fullo i bekämpningen av invasiva främmande däggdjursarter. Obemannade luftfartyg, dvs. drönare, får för närvarande användas för att lokalisera främmande däggdjursarter, men spårning i fångstsyfte efter lokaliseringen är inte tillåten. Användningen av drönare under hela fångsten skulle särskilt effektivisera bekämpningen av mårhund.

Genom propositionen förlängs också övergångsperiodens maximilängd för nya främmande arter från två år till tre år. Syftet med ändringen är att göra det lättare att lägga till nya arter i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell betydelse.

4.2.1 Miljökonsekvenser

Propositionen kan i huvudsak bedömas ha positiva konsekvenser för miljön och i synnerhet för den biologiska mångfalden. Syftet med propositionen är att effektivisera fångsten av främmande däggdjursarter och framför allt mårhund samt att förebygga skadlig inverkan av främmande arter genom att göra det lättare att lägga till nya arter, som uppfyller kriterierna, i den nationella förteckningen över främmande arter. Propositionen har positiva konsekvenser för arters livskraft, riklighet och mångfald samt främjar hotade arters förutsättningar att klara sig.

Utnyttjande av drönare vid fångst av mårddhund och andra främmande däggdjursarter

Mårddhunden är en invasiv främmande art som i Finland särskilt påverkar hotade groddjur och kräldjur samt markhäckande fåglar. I färsk forskning betonas att mårddhund spelar en roll också i att vattenfågelbestånden i Finland blir allt mer hotade (Pöysä, Linkola 2021 samt Nummi m.fl. 2019). Finlands mårddhundsstam har under de senaste årtiondena ökat i hela landet, och de milda vintrar som blir allt vanligare i och med klimatförändringen kan antas leda till att mårddhunden och andra främmande arter klarar sig allt bättre.

Effektiva bekämpningsåtgärder har dock visat sig kunna begränsa mårddhundsstammen. Man försöker ständigt utveckla fångstmetodernas kostnadseffektivitet och verkningsfullhet. Utnyttjandet av drönare har visat sig göra jakten på mårddhund effektivare. Möjligheten att utnyttja drönare under hela fångsten effektiviserar bekämpningen av mårddhund och främjar därigenom den biologiska mångfalden. Propositionen har en positiv inverkan på den biologiska mångfalden i och med att den främjar bekämpningen av invasiva främmande arter och därigenom gör att hotade arter klarar sig bättre.

I synnerhet i vassområden skulle användningen av drönare göra det möjligt att fånga mårddhund i en sådan livsmiljö där mårddhunden hittills har kunnat undgå att bli fångad. I fångstförsök i vassområden har man kunnat hitta tiotals mårddhundar, som snabbt och kostnadseffektivt skulle kunna avlägsnas med hjälp av spårning med drönare. I vassområden är samtidigt den skada som mårddhundar orsakar som allra störst med tanke på den biologiska mångfalden. Mårddhundarna rör sig ofta i par, och avlägsnandet av båda individerna underlättas väsentligt med drönare. När hunden har fångat den ena individen kan man följa den andra individen med drönare och kontrollera om individen blir kvar i vassen. Nyttan för den biologiska mångfalden kan vara stor om det från vassområden som är av stor betydelse för fåglarnas häckning är möjligt att effektivare avlägsna mårddhundsindivider före häckningstiden. Fångst med drönare bör i den mån det är möjligt ske framför allt i början av våren, då avlägsnandet av mårddhundar är som viktigast för att fåglarnas häckning ska lyckas.

Med hjälp av drönare kan man samtidigt undvika att stressa och störa andra arter än den art som är föremål för fångsten. Drönare utrustade med en värmekamera ger en uppfattning om huruvida det i området även finns andra arter än den art som ska bekämpas, vilket gör det möjligt att undvika att oavsiktligt störa andra arter. Både jaktlagen och naturvårdslagen innehåller förbud mot att störa djur. Under fredningstiden får inte heller vilt jagas eller skadas, inte heller spel, häckning eller ungar störas. Detta ska beaktas också vid fångst av främmande arter när drönare flygs och är samtidigt en grundläggande förutsättning för användning av hundar vid bekämpning av främmande arter.

Effekterna av användningen av drönare har undersökts i någon mån bland annat hos olika fågelarter. Flyghöjden har stor betydelse för hur fåglarna reagerar på drönare. Vid flygning på 10 meters höjd eller lägre stördes största delen av den undersökta fågelfaunan (Weston m.fl. 2020), men när flyghöjden var över 20 meter orsakade drönaren knappt några märkbara förändringar i beteendet (Howell m.fl. 2023). Också antalet fåglar har visat sig ha ett samband med störningskänsligheten. Övervintrande flockar med mer än 25 fåglar stördes lättare av drönare (Jarrett m.fl. 2020). När mårddhundar lokaliserar i terrängen flygs drönaren både i lokaliseringsituationen och vid spårningen på en höjd av cirka 50 meter, varvid man kan filma terrängen i tillräcklig utsträckning och bäst följa situationen när djuren rör sig.

Omfattningen av konsekvenserna av propositionen beror delvis på hur många som börjar använda drönare vid fångst av mårddhund eller andra främmande däggdjursarter. Likaså har det

betydelse huruvida denna fångstmetod får nya människor att aktivera sig i fångsten av mårhund eller andra främmande däggdjursarter. Det är svårt att bedöma hur utvecklingen går när det gäller de här frågorna. Priset på drönare blir sannolikt en bromsande faktor för en ökad användning av fångstmetoden. När det gäller anordningar som använts i de försök som genomförts inom Helmi-programmet för att förbättra tillståndet hos försämrade livsmiljöer har det rört sig om priser på omkring 6 000 euro. Utvecklingen av drönare har emellertid varit mycket snabb och när drönare utrustade med värmekameror blir billigare, kommer allt fler jägare och andra som är intresserade av att fånga främmande arter att kunna få tillgång till anordningar som lämpar sig för att söka efter mårhund.

Drönare kommer sannolikt inte att utnyttjas i någon stor utsträckning vid fångst av andra främmande däggdjursarter, åtminstone inte inom den närmaste framtiden. Till exempel kan en mink efter att den upptäckts med nuvarande teknik försvinna ur drönarens synfält, och när individerna är små är det mycket svårt att upptäcka dem på nytt. Hundar som används vid fångst lyckas sannolikt inte följa efter mink i vassområden. Varghundar i sin tur rör sig så snabbt långa sträckor att drönaren i regel inte kan följa efter djuret. Man kan dock förvänta sig att anordningarna fortsätter utvecklas snabbt. Således är det möjligt att drönare om några år kan vara till nytta också vid fångst av andra främmande däggdjursarter än mårhund. Dessutom är det möjligt att nya främmande däggdjursarter, såsom tvättbjörn, där drönare skulle kunna vara till nytta vid fångsten kommer att sprida sig till Finland under de närmaste åren.

Förlängning av övergångsperiodens maximilängd

I propositionen föreslås det också att övergångsperiodens maximilängd för nya främmande arter förlängs från två år till tre år. Ett syfte med propositionen är att säkerställa att alla arter som behöver ingå i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell betydelse kan läggas till i förteckningen. Förslaget i fråga effektiviserar bekämpningen av invasiva främmande arter genom att risken minskar för att man i framtiden låter bli att lägga till invasiva främmande arter i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter enbart på grund av en för kort övergångsperiod. Att främja en heltäckande förteckning gör att man bättre kan förutse och förebygga skador orsakade av främmande arter. Finlands naturpanel har i sin rapport från 2023 om invasiva främmande arter och bekämpningen av dem i Finland (Haitalliset vieraslajit ja niiden torjuminen Suomessa) också rekommenderat att förteckningarna över invasiva främmande arter görs mer heltäckande.

Vid uppdateringen av statsrådets förordning om hantering av risker orsakade av invasiva främmande arter 2023 stannade man för att inte lägga till en viss växtart i den nationella förteckningen på grund av övergångsperiodens längd. I det utkast till förordning som var på remiss föreslogs det att häggmispeln ska läggas till i förteckningen över invasiva främmande arter, men utifrån remissvaren ändrades utkastet så att arten ströks från den grupp nya arter som föreslogs tas med i förteckningen. Lösningen motiverades med häggmispelns ekonomiska betydelse för plantskole- och trädgårdsbranschen. Att lägga till den i den nationella förteckningen ansågs kräva en längre övergångsperiod än två år. I och med den förlängda period som nu föreslås borde övergångsperioden inte längre utgöra något hinder för att arter som i övrigt uppfyller kriterierna tas med i förteckningen över invasiva främmande arter.

Den föreslagna ändringen i fråga om övergångsperioden kan dock också ha små negativa effekter på miljön. Ju längre övergångsperiod som fastställs för nya främmande arter, desto längre tid får en art avsiktligt importeras från ett land utanför Europeiska unionen eller från en medlemsstat i Europeiska unionen, hållas, födas upp eller odlas, transporteras, släppas ut på

marknaden, förmedlas, säljas eller på något annat sätt överlåtas. Långa övergångsperioder är således inte i sig positiva med tanke på miljön eller den biologiska mångfalden.

Utgångspunkten är dock fortfarande att man strävar efter att undvika att fastställa övergångsperioder och en övergångsperiod på tre år är avsedd att tillämpas undantagsvis. Detta minskar ändringens eventuella negativa effekter på miljön.

Den längsta övergångsperioden på tre år är fortfarande kortare än den övergångsperiod på fem år som ibland fastställts för främmande arter som lagts till i EU:s förteckning. Förlängningen av den nuvarande längsta övergångsperioden på två år är måttlig. Eftersom övergångsperioden på tre år är avsedd att tillämpas undantagsvis och ändringen gör det möjligt att lägga till de arter som behöver läggas till i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter, är de sammantagna effekterna av förlängningen av övergångsperioden positiva för miljön.

4.2.2 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har direkta ekonomiska konsekvenser för företagen till den del det gäller förlängningen av övergångsperioden för nya främmande arter. För samhällsekonomin kan propositionen å sin sida ha indirekta konsekvenser. Propositionen har inte konsekvenser för den offentliga ekonomin.

Utnyttjande av drönare vid fångst av mårhund och andra främmande däggdjursarter

Det läggs mycket nationella resurser på bekämpning av mårhund, bland annat genom jord- och skogsbruksministeriets och miljöministeriets gemensamma omfattande Helmi-program för att förbättra tillståndet hos försämrade livsmiljöer samt genom viltförvaltningens och de frivilliga jägarnas gemensamma ansträngningar. Syftet med åtgärderna är samtidigt att förhindra att mårhunden sprider sig till Sverige och Åland. För närvarande används cirka 2,5 miljoner euro per år för bekämpning av mårhund och mink, varav cirka 320 000 euro är internationell finansiering. Sverige och Norge finansierar bekämpningen av mårhund med cirka 270 000 euro per år, varav drygt 100 000 euro går till verksamhet på Finlands territorium.

Den offentliga finansieringen av bekämpningen av mårhund och mink uppgår till cirka 2,2 miljoner euro per år. Den största enskilda kostnaden är Helmi-programmets projekt som gäller bekämpning av främmande rovdjur, vars årliga kostnader uppgår till cirka 1,25 miljoner euro. Utöver dessa finns det olika projekt som drivs med privat finansiering och en stor mängd viltvårdsarbete som jägarna utför utan ersättning, tack vare vilket den årliga fångsten av mårhund uppskattas uppgå till så mycket som 200 000 djur. Bekämpning av mårhund har traditionellt bedrivits genom passiv fällfångst, där jaktföreningar, enskilda jägare och jaktvårdsföreningar står för alla kostnader. En mårhundsfälla kostar 80–200 euro, ett fällarm som övervakar fällan cirka 70 euro och en sändande viltkamera cirka 250 euro.

Att tillåta användning av drönare vid fångst av invasiva främmande däggdjur förbättrar kostnadseffektiviteten vid bekämpningen av främmande arter, eftersom detta avsevärt förkortar den tid som går åt till fångsten genom att man får en bättre bild över situationen under fångsten. Användningen av drönare sparar både person- och hundresurser och möjliggör därmed ett effektivare arbete till exempel på avlägsna platser i skärgården, där man annars ofta blir tvungen att stanna till och med flera dygn för att arbeta med bekämpning. När man rör sig i skärgården begränsar också föret hur länge man kan stanna i området. Med hjälp av drönare skulle det med nuvarande resursnivå vara möjligt att avlägsna fler mårhundar. Att tillåta drönare under hela

fångsten skulle därför effektivisera användningen av de offentliga medel som anvisas för bekämpningen.

De indirekta konsekvenserna för samhällsekonomin hänför sig å ena sidan till den ekonomiska skada som främmande arter orsakar och å andra sidan till den samhällsekonomiska nytta som den biologiska mångfalden tillför. Enligt rapporten *Invasive Alien Species and their Control*, som den mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster publicerade 2023, orsakade främmande arter kostnader på drygt 400 miljarder US-dollar globalt 2019. De ekonomiska kostnaderna för invasiva främmande arter har fyrfaldigats varje årtionde sedan 1970. För Finlands del har det uppskattats att invasiva främmande arter orsakar kostnader motsvarande cirka 65 miljarder US-dollar per år.

Effektivare bekämpning av mårhundar skapar samhällsekonomiska värden inte bara genom att trygga hotade arter utan också genom att minska risken för att många samhällsekonomiskt betydande djursjukdomar sprids via mårhundar. Av parasitsjukdomarna skulle bland annat spridningen av rävens dvärgbandmask till Finland ha betydande negativa konsekvenser för plockningen av vilda bär. Den rabiesepidemi som konstaterades i Finland 1988–1989 kunde sprida sig just med hjälp av den täta mårhundstammen. Finland använder i nuläget cirka 215 000 euro per år för beten med rabiesvaccin som läggs ut vid östgränsen i syfte att bekämpa rabies. Kostnaderna för ett faktiskt sjukdomsutbrott skulle vara betydligt högre.

Förlängning av övergångsperiodens maximilängd

En förlängning av övergångsperioden för nya arter kan ha direkta ekonomiska konsekvenser för vissa företag, bland annat företag inom trädgårdsbranschen och företag inom landskapsarkitektur. Också djurbutiker kan i enskilda fall påverkas. En längre övergångsperiod gör det bland annat möjligt att sälja plantor av en växt som ska fastställas som främmande art eller sällskapsdjur som ska fastställas som främmande art en längre tid än för närvarande, om man beslutar att föreskriva en övergångsperiod på till exempel tre år för arten. En övergångsperiod på tre år ska enligt motiveringen till propositionen vara möjlig bland annat i en situation där införandet av en art i förteckningen över invasiva främmande arter medför betydande ekonomiska förluster för kommersiella aktörer. Företagens förluster till följd av att en ny art läggs till i förteckningen över invasiva främmande arter kan minskas i och med en längre övergångsperiod. Samtidigt ska man vara medveten om att möjligheten att använda en invasiv främmande art under en längre tid kan orsaka samhället ekonomisk skada om arten sprids vidare och kostnaderna för bekämpning ökar. En längre övergångsperiod kan också ha konsekvenser för hushållen, om växter som ska fastställas som främmande arter säljs till konsumenter under en längre tid. Då kan arbetet och kostnaderna i anslutning till utrotningen av främmande arter komma att överföras på hushållen i stället för på näringsidkarna. Det är viktigt att redan under övergångsperioden informera om skador som en främmande art som lagts till i förteckningen orsakar, så att arten används i så liten utsträckning som möjligt och utrotningsåtgärder vidtas redan under övergångsperioden. Vid fastställandet av övergångsperioder är ett alternativ också att fastställa en kortare övergångsperiod till exempel för import av arten och en längre övergångsperiod för försäljning av arten. Detta alternativ kan minska bekämpningsarbetet och kostnaderna för det när förbuden träder i kraft fullt ut.

4.2.3 Andra samhälleliga konsekvenser

Främmande arter kan orsaka oåterkalleliga negativa konsekvenser för naturen. Enligt rapporten *Invasive Alien Species and their Control*, som den mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster publicerade 2023, utgör invasiva främmande arter ett allt större

hot mot naturen, mot den nytta naturen ger människan och mot livskvaliteten. Bekämpningen av främmande arter har således ett nära samband med rätten till en sund miljö. Genom propositionen effektiviseras bekämpningen av främmande arter och därigenom stärks den biologiska mångfalden. Propositionen främjar således för sin del tillgodoseendet av den grundläggande rättigheten i fråga om miljön.

Propositionen har positiva konsekvenser för välbefinnandet hos jakthundar och andra djur som vistas i fångstmiljön. Med hjälp av en drönare kan man försäkra sig om att hunden sänds till rätt objekt i stället för att den slumpmässigt söker i terrängen. Genom att i en situation kunna följa hunden från luften kan man upptäcka farliga situationer och ingripa i dem i tid. Om hunden tappar bort objektet, kan sökningen avbrytas, vilket sparar hundens krafter i tung terräng. När spårningen har inletts kan situationen förändras, varvid till exempel en hund som sänts ut på uppdrag till ett lokaliserat objekt tappar bort objektet och objektet kan föra hunden till en farlig miljö, till exempel ut på svag is eller mitt bland betesdjur, varvid jakten kan avbrytas. Som fångstmiljö är vassområden mycket krävande och slitsamma för hundar, och med hjälp av drönare kan man spara hundarnas krafter till det egentliga fångstarbetet. Överlag leder utnyttjandet av drönare för att spåra främmande däggdjursarter till en snabbare fångst, vilket har en positiv inverkan på djurens välbefinnande. Ju kortare tid fångstsituationen varar, desto mindre stress och lidande upplever i regel det djur som är föremål för fångsten. En snabbare fångst minskar också stressen hos andra djur som vistas i fångstmiljön.

Förlängning av övergångsperiodens maximilängd kan ha konsekvenser för kommunerna. Kommunerna pryder ofta sina allmänna områden med planteringar av olika slag. Då och då händer det att en växtart som används i planteringar senare fastställs som invasiv främmande art av nationell betydelse. Möjligheten till en längre övergångsperiod kan göra kommunernas arbetsbörda rimligare när det gäller arbetet med att avlägsna en gammal art, i synnerhet om arten har planterats över stora områden. En längre övergångsperiod ger också fastigheters ägare och innehavare mer tid att utrota arten. Överlag gör en längre övergångsperiod att det är möjligt att informera om förändringar under en längre tid och eventuellt i större omfattning nå ut till aktörerna i samhället med information om begränsningar som träder i kraft i fråga om nya främmande arter.

Utnyttjandet av drönare vid fångst av mårhund och andra främmande däggdjursarter kan öka risken för att drönare utnyttjas på ett lagstridigt sätt också vid jakt på viltarter. Vid jaktövervakningen kan det vara svårt att med säkerhet utreda om drönare har utnyttjats vid fångst av främmande däggdjursarter eller för jakt på viltarter. Risken för missbruk är dock förknippad med all jakt och all fångst av främmande arter. Utnyttjandet av drönare vid fångst av främmande däggdjursarter är inte förenat med någon större risk för brottslighet än annan jakt eller annan fångst av främmande arter. Avsikten är att drönare till stor del kommer att användas vid fångst av främmande däggdjursarter i skärgårds- och vassområden, där viltarter i regel inte jagas. Således uppstår det nödvändigtvis inte någon lockelse att olagligt utnyttja drönare vid jakt på viltarter. För närvarande är det tillåtet att utnyttja drönare för att lokalisera främmande däggdjursarter, och det har veterligen inte ökat mängden jaktbrott. Det är osannolikt att tillåtande av drönare för att spåra främmande däggdjursarter i samband med fångst skulle påverka mängden jaktbrott eller dold brottslighet. Jakt- och fiskeövervakningen övervakar efterlevnaden av lagstiftningen, och för brott mot bestämmelserna har det föreskrivits påföljder. Den som bryter mot det i 32 § i jaktlagen avsedda förbudet mot spårning med luftfartyg ska med stöd av 74 § 1 mom. i jaktlagen dömas till böter för jaktförseelse.

Propositionen har inga konsekvenser för jämställdheten mellan könen.

Källor:

Howell, L.G., Allan, B.M., Driscoll, D.A., Ierodiaconou, D., Doran, T.A., Weston, M.A. (2023) Attenuation of Responses of Waterbirds to Repeat Drone Surveys Involving a Sequence of Altitudes and Drone Types: A Case Study. *Drones*, 7, 497. <https://doi.org/10.3390/drones7080497>

Jarrett, D., Calladine, J., Cotton, A., Wilson, M.W., Humphreys, E. (2020) Behavioural responses of non-breeding waterbirds to drone approach are associated with flock size and habitat, *Bird Study*, 67:2, 190-196, DOI: 10.1080/08039410.2022.1808587

Nummi, P., Väänänen, V.M., Pekkarinen, A.-J., Eronen, V., Mikkola-Roos, M., Nurmi, J., Rautiainen, A., Rusanen, P. (2019) Alien Predation in Wetlands – the Raccoon Dog and Waterbird Breeding Success. *Baltic Forestry* 25(2): 228-237. <https://doi.org/10.46490/vol25iss2pp228>

Pöysä H., Linkola P. (2021) Extending temporal baseline increases understanding of biodiversity change in European boreal waterbird communities. *Biol Conserv* 257: 109139.

Weston, M.A., O'Brien, C., Kostoglou, K.N., Symonds, M.R.E. (2020) Escape responses of terrestrial and aquatic birds to drones: Towards a code of practice to minimize disturbance. *J. Appl. Ecol.* 57, 777–785.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Vid beredningen av propositionen har man bedömt olika alternativ när det gäller omfattningen av det undantag som ska föreskrivas i fråga om obemannade luftfartyg. Vid beredningen har man övervägt om undantaget från 32 § 1 mom. i jaktlagen ska utsträckas till att gälla fångst av alla främmande däggdjursarter eller om spårningen med obemannade luftfartyg ska begränsas till enbart fångst av mårddhund.

I bedömningen har det fästs vikt vid fångstmetodens användbarhet i fråga om olika främmande arter samt vid fångstmetodens ändamålsenlighet vid bekämpning av främmande däggdjursarter. Den framtida tekniska utvecklingen och framtidens behov har också beaktats i bedömningen. Propositionens mål att effektivisera fångsten av främmande däggdjursarter och därigenom stärka den biologiska mångfalden har varit en relevant faktor i avvägningen mellan olika alternativ.

Spårning med drönare i fångstsituationer effektiviserar för närvarande i princip endast fångsten av mårddhund. Andra främmande däggdjursarter som förekommer i Finland är bland annat mink och varghund. I fråga om minken är spårning med drönare för närvarande inte till hjälp vid fångsten. Minken kan efter att den upptäckts försvinna ur drönarens synfält, och i och med att minken är ett litet djur är det mycket svårt att upptäcka den på nytt. Varghundar i sin tur rör sig snabbt långa sträckor, och nuvarande drönare klarar i regel inte av att följa efter djuret.

Man kan dock förvänta sig att anordningarna fortsätter utvecklas. Inom några år kan tekniken ha utvecklats så att spårning med drönare också skulle vara till nytta vid fångst av andra främmande däggdjursarter än mårddhund. Samtidigt är det möjligt att nya främmande

däggdjursarter anländer till Finland. Milda vintrar blir allt vanligare i och med klimatförändringen och kan antas leda till att många främmande arter klarar sig allt bättre. Användningen av drönare kan effektivisera fångsten av sådana eventuella nya främmande arter. Den effektiva fångstmetoden i fråga om nya främmande däggdjursarter följer samtidigt principen om förutseende och förebyggande. Förebyggande av spridning är det kostnadseffektivaste sättet att bekämpa främmande arter och minska de skador de orsakar.

Bland annat tvättbjörnen är en art som bedömts kunna sprida sig till Finland under de närmaste åren. Spårning med drönare skulle lämpa sig för fångst av tvättbjörn. Den har liksom mårddunden fastställts som en invasiv främmande art inom hela EU. Så vitt man vet förekommer tvättbjörnen ännu inte i den finska naturen. Under gynnsamma förhållanden kan stammen växa snabbt och om den sprids till följd av klimatförändringen eller förs in i landet på grund av människan kan tvättbjörnen snabbt växa till och med till en tät stam, särskilt i stadsområden. Tvättbjörnen orsakar liknande skador som mårddunden. Arten är allätare och försvagar fågel- och grodbestånden. Tvättbjörnen kan sprida till exempel rabies, leptospiros, valpsjukan och parasitmasken *Baylisascaris procyonis* (spolmask hos tvättbjörn), som kan orsaka livshotande sjukdom även hos människan.

I fråga om alla främmande däggdjursarter är målet att utrota beståndet av arten eller åtminstone minimera skadorna. Det är motiverat att möjliggöra en effektiv fångstmetod i fråga om alla främmande däggdjursarter. Om bestämmelsen om utnyttjande av drönare begränsas till att gälla endast mårddhund, kommer behovet av att utvidga undantaget sannolikt att aktualiseras inom den närmaste framtiden. Utifrån dessa utgångspunkter har det ansetts vara det mest ändamålsenliga alternativet att föreskriva om undantaget så att det gäller alla främmande däggdjursarter. I propositionen föreslås således en bestämmelse om att ett däggdjur som avses i 16 § i lagen om främmande arter får spåras med obemannat luftfartyg, med avvikelse från det som föreskrivs i 32 § 1 mom. i jaktlagen.

Vid beredningen har man också bedömt behovet av att reglera drönarnas flyghöjd när de utnyttjas vid fångst. Det ansågs dock inte finnas något behov av begränsningar, eftersom drönare vid fångst i regel flygs på en sådan höjd att drönarna inte stör fåglar eller andra arter. Det har också konstaterats att det är mycket svårt att övervaka begränsningar av flyghöjden eller verifiera flyghöjden. Också behovet av och ändamålsenligheten med tidsmässiga begränsningar i anslutning till utnyttjandet av drönare har bedömts. Tidsmässiga begränsningar försvårar fångsten av mårddhund och andra främmande däggdjursarter, vilket minskar den nytta verksamheten kan ha för den biologiska mångfalden. Det bästa alternativet med tanke på den biologiska mångfalden är att främmande däggdjursarter kan avlägsnas från naturen så effektivt som möjligt.

Vid beredningen av propositionen har man också bedömt olika alternativ i fråga om den längsta övergångsperiod som föreskrivs för nya främmande arter. Det har ansetts behövt att förlänga övergångsperiodens maximilängd från nuvarande två år, för att en alltför kort övergångsperiod inte ska utgöra ett hinder för att lägga till nya arter i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter. I fråga om övergångsperiodens maximilängd var alternativen som övervägdes tre, fyra och fem år. Det som talar för en kortare övergångsperiod på tre år är att ju snabbare de förbud som gäller invasiva främmande arter träder i kraft, desto effektivare är bekämpningen av dem. En övergångsperiod på tre år är en måttlig förlängning jämfört med den nuvarande längsta övergångsperioden på två år. För en längre övergångsperiod talar det faktum att möjligheten till en längre övergångsperiod med säkerhet främjar att nya arter läggs till i förteckningen så att den blir heltäckande. En del arter riskerar att inte tas med i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter, om intressentgrupperna eller andra centrala aktörer upplever att övergångsperioden är oskäligt kort. Det är viktigt att nya främmande arter

läggs till i förteckningen i ett tidigt skede för att de ska kunna bekämpas innan de får en bred spridning.

Utifrån avvägningen av alternativen kom man fram till att det är ändamålsenligt att föreskriva en maximilängd på tre år för övergångsperioden. En övergångsperiod på tre år främjar propositionens mål att göra den nationella förteckningen över invasiva främmande arter mer heltäckande, dock utan att onödigt mycket försvåra arbetet med att förebygga skador orsakade av främmande arter. Eftersom övergångsperioden på tre år ska utgöra ett undantag begränsas den i princip till de situationer där den är nödvändig för att arten ska läggas till i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter. Övergångsperiodens maximilängd på tre år gör således förteckningen över invasiva främmande arter mer heltäckande.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Lagstiftningen om användning av drönare varierar från land till land. I en del av de länder som granskats finns det ingen lagstiftning om användning av drönare vid fångst av främmande arter. Av de nordiska länderna har Sverige, Norge och Danmark förbjudit att drönare eller motsvarande elektroniska anordningar används till att söka efter och spåra vilt. I Norge är det tillåtet för myndigheterna att utnyttja drönare till att söka efter sårat vilt och bekämpa främmande arter. I Estland och Lettland finns ingen lagstiftning om användning av drönare vid jakt eller vid fångst av främmande arter.

I de länder som granskats finns det inga bestämmelser om maximilängden på övergångsperioderna i fråga om den nationella förteckningen. För enskilda arter eller artgrupper har det dock föreskrivits en övergångsperiod på högst fem år.

5.2.1 Sverige

Mårdhunden förekommer endast i liten utsträckning i Sverige. Uppskattningsvis finns det ett tjugotal mårdhundar i Sveriges natur. Således har frågan om användning av drönare vid fångst av mårdhund inte varit aktuell där.

I Sverige är det inte tillåtet att använda drönare under jakt. Enligt 31 § i jaktlagen (1987:259) i Sverige får jakt inte ske från motordrivna forskaffningsmedel. Sådan forskaffningsmedel eller andra motordrivna anordningar får enligt den lagen inte heller användas för att söka efter, spåra, förfölja eller genskjuta vilt, för att hindra vilt att undkomma eller för att avleda viltets uppmärksamhet från den som jagar.

Bestämmelsen tillämpas också på fångst av främmande däggdjursarter.

I juni 2024 sände Landsbygds- och infrastrukturdepartementet i Sverige på remiss en promemoria inklusive förslag till bestämmelser om tillåtande av användning av drönare vid jakt på vildsvin. Syftet med ändringen är att minska skador som vildsvin orsakar i jordbruket och trafiken. Enligt förslaget ska jakt efter vildsvin med hjälp av drönare tillåtas endast i sådana områden där vildsvin typiskt sett orsakar skador, såsom på jordbruksmark. Den nya regleringen är fortfarande under beredning, dvs. det slutliga innehållet i ett eventuellt lagförslag är osäkert.

Förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter innehåller bestämmelser om myndigheternas ansvarsfördelning vid bekämpning av främmande arter. Förordningen innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s förordning om invasiva främmande arter. Enligt förordningen svarar Länsstyrelsen för utrotningsåtgärderna för alla arter som finns i EU:s förteckning, med undantag av arter med stor spridning i Sverige. Förordningen innehåller inga

bestämmelser om användning av obemannade luftfartyg eller andra anordningar vid bekämpning av främmande arter.

I den nationella förordningen föreskrivs det inte om övergångsperioder för nya invasiva främmande arter av nationell betydelse. I Sverige har ingen nationell förteckning över invasiva främmande arter ännu godkänts.

5.2.2 Norge

Användning av drönare vid jakt är med stöd av 21 § i Norges jaktlag (*lov om jakt og fangst av vilt LOV-1981-05-29-38*) förbjuden såväl vid fördrivning som vid lokalisering och spårning av vilt. Det är också förbjudet att söka efter sårat vilt med drönare, med undantag av eftersök som utförs av myndigheterna. Förbudet gäller också främmande arter, med undantag för när främmande arter bekämpas i syfte att förhindra skador.

Bestämmelser om främmande arter finns i lagen om biologisk mångfald (*Lov om forvaltning av naturens mangfold LOV-2009-06-19-100*) och i förordningen om främmande arter (*Forskrift om fremmede organismer FOR-2015-06-19-716*). I 16 § i lagen om biologisk mångfald föreskrivs det om fångst av vilt, laxfisk och insjöfisk. Paragrafen innehåller bestämmelser om att beslut om tillstånd för fångst av vilt fattas i enlighet med jaktlagen. Bestämmelsen i fråga gäller också främmande arter. Således är bestämmelserna i jaktlagen också tillämpliga på fångst av främmande arter. Förordningen om främmande arter innehåller inga bestämmelser om fångst av främmande arter.

Lagstiftningen om främmande arter innehåller inga bestämmelser om övergångsperioder för nya främmande arter. I Norge har det dock föreskrivits om övergångsperioder för enskilda arter.

5.2.3 Danmark

I den danska jaktlagstiftningen förbjuds elektroniska anordningar, inklusive drönare, för lokalisering av vilt. Enligt 25 § i Danmarks jakt- och viltvårdslag (*Jagt- og vildtforvaltningsloven, 265/2019*) får jakt inte ske från motordrivna fortskaffningsmedel och luftfartyg. Med stöd av jakt- och viltvårdslagen har det utfärdats en föreskrift om utsättning av vilt, jaktmetoder och jaktredskap (*Bekendtgørelse om udsætning af vildt, jagtmåder og jagtredeksker, 118/2017*). I 11 § i föreskriften finns bestämmelser om förbud mot att använda elektroniska anordningar för att lokalisera vilt, inklusive värmesökare och anordningar med elektronisk bildförstärkning. Vissa undantag tillåts dock i samband med bekämpningen av skadliga köttätande däggdjur. Bland annat ljudförstärkande anordningar och handkikare med termisk avbildning får användas vid fångst av mårhund och tvättbjörn.

I Danmark finns det bestämmelser om en nationell förteckning över invasiva främmande arter i den nationella genomförandeförordningen om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter som finns upptagna i EU:s förteckning samt om en nationell förteckning över handelsförbud för främmande arter osv. (*Bekendtgørelse om forebyggelse og håndtering af introduktion og spredning af invasive ikkehjemmehørende arter på EU-listen og om en nationell liste med handelsforbud m.v. over for invasive arter, 1122/2018*). Genomförandeförordningen innehåller ingen allmän bestämmelse om övergångsperioder för arter som ingår i den nationella förteckningen, såsom om övergångsperiodens längd. I 11 § i förordningen föreskrivs det dock om övergångsperioder för enskilda arter. Bland annat i fråga om gullrisarter föreskrivs det en övergångsperiod på ett år, medan det i fråga om vresrosen föreskrivs en övergångsperiod på tre år.

5.2.4 Estland

I Estland innehåller jaktlagen eller den övriga lagstiftningen inga bestämmelser om användning av drönare vid jakt eller vid fångst av främmande arter. Det är förbjudet att använda artificiella ljuskällor vid jakt, men miljömyndigheten kan tillåta att dessa redskap används för att begränsa att sjukdomar sprids via vilt. Miljömyndigheten kan också tillåta användning av värmekameror och anordningar för mörkerseende, men för närvarande är det inte tillåtet att använda dem.

Bestämmelser om främmande arter finns i Estlands naturvårdslag (*Looduskaitseadus*), men i den finns inga bestämmelser om fångst av främmande arter. Med stöd av lagen har det utfärdats en förordning där de nationellt invasiva främmande arterna fastställs. Förordningen innehåller inga bestämmelser om övergångsperioder för nya främmande arter.

6 Remissvar

6.1 Remiss

6.1.1 Sammanfattning av remissvaren

Majoriteten av remissinstanserna ansåg att de föreslagna ändringarna i lagen om främmande arter behövs och understödde propositionsutkastets målsättning. Att tillåta obemannade luftfartyg, dvs. drönare, i spårningssyfte vid fångst av främmande däggdjursarter ansågs i många utlåtanden vara ett ändamålsenligt sätt att effektivisera bekämpningen av främmande däggdjursarter och därigenom främja den biologiska mångfalden. En effektiv begränsning av mårhundsstammen ansågs vara viktig bland annat för att skydda bestånden av vattenfåglar och skogshönsfåglar.

Två remissinstanser motsatte sig förslaget om utnyttjande av drönare vid fångst av främmande däggdjursarter med hänvisning bland annat till att lagen om främmande arter redan nu innehåller flera undantag från bestämmelserna i jaktlagen.

Flera remissinstanser uttryckte oro över drönarnas eventuella inverkan på häckande fåglar. En del av remissinstanserna framförde att fångst med drönare bör undvikas under fåglarnas häckningstid. Bland annat miljöministeriet ansåg att verksamheten bör begränsas så att den skada som fångsten orsakar den övriga naturen blir så liten som möjligt. Dessutom lyfte några remissinstanser, bland annat Polisstyrelsen, fram risken för att drönare används på lagstridigt sätt vid spårning av och jakt på viltarter.

Förslaget att förlänga övergångsperioden för nya främmande arter fick både positiv och negativ respons. Bland annat Trafikledsverket ansåg att den nuvarande längsta övergångsperioden på två år är för kort och understödde en förlängning av övergångsperioden. Några remissinstanser ansåg att den längsta övergångsperiod på fem år som föreslogs under remissen var för lång. Enligt miljöministeriet ger ändringen eventuellt flexibilitet när det gäller att lägga till nya arter i förteckningen över invasiva främmande arter, men samtidigt försämrar den förebyggandet av de skador som invasiva främmande arter orsakar genom att kommersiell användning av arterna tillåts en längre tid än för närvarande. Finlands miljöcentral ansåg att övergångsperiodens maximilängd bör förlängas till högst tre år.

6.1.2 Beaktande av remissvaren

Propositionen har med anledning av responsen omarbetats både i fråga om paragraferna och motiveringen. Det förslag om förlängning av maximilängden på övergångsperioden för nya främmande arter som gäller 11 § 3 mom. har ändrats så att det föreslås att övergångsperioden i stället för fem år, så som i det förslag som var på remiss, får vara högst tre år. De centrala remissinstanserna ansåg att en övergångsperiod på fem år är onödigt lång. En övergångsperiod på tre år främjar fortfarande propositionens mål att göra den nationella förteckningen över invasiva främmande arter mer heltäckande, dock utan att försvåra arbetet med att förebygga skador orsakade av främmande arter onödigt mycket.

Med anledning av remissvaren har det på många ställen gjorts korrigeringar och preciseringar i motiveringen till propositionen. Motiveringen till den bestämmelse som föreslås i 16 § har kompletterats så att vikten av att fångsten sker före fåglarnas häckningstid betonas. Dessutom har det fogats en hänvisning till att det förbud att störa fridlysta arter som anges i 70 § i naturvårdslagen ska beaktas också vid fångst av främmande arter när drönare utnyttjas.

Utifrån utlåtandena har också beskrivningen av nuläget och konsekvensbedömningen kompletterats bland annat i fråga om tidigare försök med fångst med hjälp av drönare och den nytta som konstaterats. I propositionen har det gjorts tekniska preciseringar bland annat i fråga om beskrivningen av luftfartslagstiftningen. Propositionen har dessutom kompletterats med vissa aspekter som hänför sig till eventuell olaglig användning av drönare. Motiveringen har kompletterats också i fråga om betydelsen av kommunikation under övergångsperioden för nya främmande arter.

Efter remissbehandlingen fogades det till lagutkastet dessutom förslag till uppdatering av föråldrade laghänvisningar i 3, 14 och 19 §.

6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

6.2.1 Sammanfattning av utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen

Rådet för bedömning av lagstiftningen lämnade den 2 september 2024 ett utlåtande om utkastet till regeringens proposition. I sitt utlåtande ansåg rådet att utkastet till proposition väl uppfyller kraven i anvisningarna om konsekvensbedömning vid lagberedning. Rådet rekommenderade att utkastet till proposition kompletteras i enlighet med rådets utlåtande innan propositionen lämnas till riksdagen.

Rådet konstaterade i sitt utlåtande att propositionsutkastet ger en uppfattning om vad som är utkastets viktigaste förslag, målsättning och konsekvenser. Rådet ansåg att de viktigaste utvecklingsbehoven i propositionsutkastet gällde konsekvensbedömningarna i fråga om djurens välbefinnande, hushållen och mängden jaktbrott.

Rådet ansåg att beskrivningen av nuläget i huvudsak var tillräcklig. Rådet föreslog att beskrivningen av nuläget kompletteras med orsakerna till att mårddunden sprider sig samt mårddundsstammens storlek. Rådet ansåg dessutom att avsnittet om nuläget behöver preciseras genom en beskrivning av de kostnader som den nuvarande övergångsperioden för främmande arter har medfört för företagare inom trädgårdsbranschen. Rådet önskade dessutom en beskrivning av hur vanligt det för närvarande är att drönare används vid jakt i syfte att lokalisera djur.

När det gäller konsekvensbedömningen ansåg rådet att konsekvenserna för den offentliga ekonomin har bedömts i tillräcklig utsträckning och såg det som positivt att propositionsutkastet också innehåller konsekvenser för samhällsekonomin. Rådet framförde för hushållens del att ändringen kan ha konsekvenser för hushållen, om växter som fastställs som främmande arter säljs till konsumenter under en längre tid, varvid besväret och kostnaderna för utrotningen av främmande arter överförs på hushållen i stället för på näringsidkarna. Rådet konstaterade dessutom att anskaffning av drönare är en kostnad för det hushåll som bedriver jakt, även om fångstmetoden baserar sig på frivillighet. När det gäller djurens välbefinnande ansåg rådet att det i propositionen skulle kunna ingå en kort beskrivning av konsekvenserna för djurens välbefinnande också med tanke på andra djur än jakthundar. Rådet föreslog att konsekvenserna i anknytning till jaktbrott kompletteras. Rådet ansåg att det behövs en bedömning av om förslaget kan komma att öka mängden jaktbrott eller dold brottslighet.

Rådet ansåg att det var positivt att det i propositionsutkastet lyftes fram att bedömningen delvis grundar sig på undersökningar. Rådet fäste dock uppmärksamhet vid att det saknades relevanta källhänvisningar på vissa ställen.

6.2.2 Beaktande av utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen

Propositionsutkastet har kompletterats med anledning av utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen. Beskrivningen och bedömningen av nuläget har kompletterats med orsakerna till att mårdhunden sprider sig samt stammens storlek. Dessutom har det preciserats vilka kostnader företagare inom trädgårdsbranschen kan orsakas av att en allmän trädgårdsväxt läggs till i förteckningen över invasiva främmande arter, bland annat utifrån uppskattningar som gjorts 2023 i fråga om häggmispeln. Även en bedömning av hur vanligt det är att drönare används vid lokalisering av djur lades fram.

Konsekvensbedömningen har kompletterats med en beskrivning av propositionsutkastets konsekvenser för djurens välbefinnande, både med tanke på främmande däggdjursarter som fångas och med tanke på de andra djur som finns i fångstmiljön. Till utkastet till proposition har det fogats en noggrannare bedömning också av utkastets inverkan på mängden jaktbrott. Dessutom har konsekvenserna för hushållen åskådliggjorts.

Med anledning av rådets iakttagelser har det dessutom lagts till relevanta källhänvisningar i avsnitten 2 och 4.

7 Specialmotivering

3 §. *Förbud mot att släppa ut främmande arter i miljön.* I 2 mom. 5 punkten i den gällande paragrafen hänvisas det till den upphävda lagen om skydd för växters sundhet (702/2003). Hänvisningen ändras så att det hänvisas till den gällande växtskyddslagen (1110/2019).

11 §. *Invasiva främmande arter av nationell betydelse.* Det föreslås att bestämmelsen i 3 mom. om den genom förordning föreskrivna övergångsperiodens längd ändras. Enligt den gällande lagen får det genom förordning av statsrådet föreskrivas att något av de förbud som avses i 2 mom. 2 punkten i paragrafen inte under en övergångsperiod som anges i förordningen ska tillämpas på de individer av en art som innehavaren har fått i sin besittning före ikraftträdandet av förordningen. Det föreslås att bestämmelsen ändras så att denna övergångsperiod får uppgå till högst tre år i stället för nuvarande två år. Övergångsperioden på två år har ansetts vara onödigt kort till exempel i fråga om vissa arter som används inom plantskole- och

trädgårdsbranschen. En övergångsperiod på tre år kan vara motiverad till exempel i en situation där en art har lång odlingstid eller där fastställandet av en art som invasiv främmande art av nationell betydelse medför betydande ekonomiska förluster för kommersiella aktörer. För att främja de mål som ligger till grund för lagen är det fortfarande ändamålsenligt att undvika att fastställa övergångsperioder. När en övergångsperiod behövs är det ändamålsenligt att fastställa en så kort övergångsperiod som möjligt. En övergångsperiod på tre år är avsedd att tillämpas undantagsvis. Genom att förlänga övergångsperiodens maximilängd till tre år kan man dock säkerställa att man inte låter bli att lägga till främmande arter i förteckningen över invasiva främmande arter av nationell betydelse på grund av en övergångsperiod som anses vara oskäligt kort. Det är ändamålsenligt att redan under övergångsperioden informera om skador som en främmande art som lagts till i förteckningen orsakar, så att arten används i så liten utsträckning som möjligt och utrotningsåtgärder vidtas redan under övergångsperioden. I gällande 3 mom. föreskrivs det också att det genom förordning av statsrådet får föreskrivas att det förbud som avses i 2 mom. 2 punkten eller en skyldighet enligt 4 eller 5 § inte ska tillämpas på en invasiv främmande art eller på användningen av den i visst syfte i hela landet eller i någon del av landet, om tillämpningen av förbudet eller skyldigheten inte kan anses motiverad för att minska sådan i 1 mom. avsedd skada eller fara som arten orsakar. Bestämmelsen preciseras i den finska versionen så att ordet ”soveltaminen” läggs till för att det på ett konsekvent sätt ska hänvisas till tillämpningen av förbudet eller skyldigheten. Genom ändringen undanröjs samtidigt diskrepansen mellan den finskspråkiga och den svenskspråkiga versionen av lagen.

14 §. Rätt att få uppgifter och utföra inspektion. I 5 mom. i den gällande paragrafen finns en hänvisning till den upphävda tullagen (1466/1994). Hänvisningen ändras så att det hänvisas till den gällande tullagen (304/2016).

16 §. Fångst och dödande av fågel- eller däggdjursart som har kommit ut i miljön. Det föreslås att en ny bestämmelse fogas till 3 mom. I momentet föreslås en bestämmelse om att ett däggdjur som avses i paragrafen får spåras med obemannat luftfartyg, med avvikelse från det som föreskrivs i 32 § 1 mom. i jaktlagen. Genom bestämmelsen blir det möjligt att spåra däggdjur som avses i paragrafen med obemannat luftfartyg, dvs. drönare. Med stöd av gällande lagstiftning är det på grund av det förbud som gäller luftfartyg i 32 § 1 mom. i jaktlagen inte tillåtet att spåra främmande däggdjursarter med drönare efter att däggdjuret har observerats. Bestämmelser om undantag från bestämmelsen i jaktlagen ska utfärdas på lagnivå.

I och med den föreslagna bestämmelsen blir det möjligt att spåra däggdjuret med hjälp av drönare under hela fångsten, dvs. i praktiken från observation av däggdjuret tills det dödas. Användningen av drönare vid spårning effektiviserar fångsten av främmande däggdjur, såsom mårdhund. Med hjälp av drönare är det möjligt att följa och upprätthålla lägesbilden under fångsten. Med hjälp av spårning kan en hund effektivare än för närvarande styras till den plats där en främmande art som ska fångas finns. I praktiken används vid fångsten drönare utrustade med både kamera och värmekamera, vilket gör det möjligt att identifiera arten. Vid användning av drönare ska det förbud att störa fridlysta arter som anges i 70 § i naturvårdslagen beaktas. Att flyga drönare får således inte orsaka skada bland annat för häckande fåglar. Det är särskilt viktigt att fångst om möjligt sker före fåglarnas häckningstid för att deras häckning ska lyckas bättre.

19 §. Ändringssökande. I 1 mom. i den gällande paragrafen finns en hänvisning till den upphävda förvaltningsprocesslagen (586/1996). Det föreslås att hänvisningen ändras så att det hänvisas till den gällande lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Det rör sig om en hänvisning av informativ karaktär.

Hänvisningen till tullagen i 2 mom. ändras till en tydlig informativ hänvisning.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2025.

9 Verkställighet och uppföljning

Lagens funktion och konsekvenser kommer vid behov att följas upp genom separata utvärderingsprojekt efter ikraftträdandet. Delegationen för frågor om hantering av främmande arter följer hur de nya bestämmelserna fungerar och verkställigheten av bestämmelserna. Det är ändamålsenligt att utarbeta anvisningar särskilt riktade till jägare om utnyttjande av drönare vid fångst av främmande däggdjursarter.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 20 § 1 mom. i grundlagen bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Bestämmelsen omfattar både förhindrande av ödeläggning av miljön eller miljöförstöring och aktiva åtgärder för att gagna miljön. Individens delaktighet kan förverkligas både som aktiv verksamhet och som passivt avhållande från miljöförstöring (till exempel GrUU 26/2020 rd, s. 2). I 20 § 2 mom. i grundlagen anges det i sin tur att det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Bestämmelsen är avsedd att först och främst inverka på lagstiftarens och andra normgivares verksamhet (RP 309/1993 rd, s. 70/II).

Propositionen har ett nära samband med tryggheten av den grundläggande miljö rättighet som föreskrivs i 20 § i grundlagen. Främmande arter kan orsaka oåterkalleliga negativa konsekvenser för naturen. Genom propositionen effektiviseras fångsten av främmande däggdjursarter och främjas att de arter som behöver läggas till i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter kan läggas till. Genom de föreslagna ändringarna främjas arters livskraft, riklighet och mångfald samt hotade arters förutsättningar att klara sig. Syftet med propositionen är att effektivisera bekämpningen av främmande arter och därigenom stärka den biologiska mångfalden. Propositionen bidrar således för sin del till att uppfylla ansvaret för den biologiska mångfalden enligt 20 § i grundlagen.

En effektivare fångst av främmande däggdjursarter gör bland annat att fåglarnas häckning lyckas bättre och i synnerhet att hotade vattenfåglar klara sig bättre, vilket bidrar till att främja den biologiska mångfalden. Fördelarna med den föreslagna fångstmetoden är med tanke på naturen betydligt större än de eventuella nackdelarna. När främmande däggdjursarter sprider sig kan de utrota förekomster av andra arter, såsom fåglar. Fångst av främmande däggdjursarter med hjälp av drönare hindrar däremot inte fåglarnas häckning och orsakar i regel inte skada för fåglar eller andra arter. I samband med fångst flygs drönare i regel på en sådan höjd att fåglarna inte störs.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015) 3 § 2 mom.
5 punkten, 11 § 3 mom., 14 § 5 mom., 16 § 3 mom. och 19 §,
av dem 16 § 3 mom. sådant det lyder i lag 682/2019, som följer:

3 §

Förbud mot att släppa ut främmande arter i miljön

Det som föreskrivs i 1 mom. gäller inte

5) användning av makroorganismer som anses vara främmande arter för biologisk bekämpning eller pollinering när det är tillåtet med stöd av 8 och 9 § i växtskyddslagen (1110/2019).

11 §

Invasiva främmande arter av nationell betydelse

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de arter som är invasiva främmande arter av nationell betydelse eller om de artgrupper vars arter är invasiva främmande arter av nationell betydelse. Genom förordning av statsrådet får det föreskrivas att det förbud som avses i 2 mom. 2 punkten eller en skyldighet enligt 4 eller 5 § inte ska tillämpas på en invasiv främmande art eller på användningen av den i visst syfte i hela landet eller i någon del av landet, om tillämpningen av förbudet eller skyldigheten inte kan anses motiverad för att minska sådan i 1 mom. avsedd skada eller fara som arten orsakar. Genom förordning av statsrådet får det också föreskrivas att något av de förbud som avses i 2 mom. 2 punkten inte under en övergångsperiod som anges i förordningen ska tillämpas på de individer av en art som innehavaren har fått i sin besittning före ikraftträdandet av förordningen. En sådan övergångsperiod får uppgå till högst tre år från det att förordningen trätt i kraft. Om det förbud som avses i 2 mom. 2 punkten gäller en djurart, får det genom förordning föreskrivas att ägaren får hålla djuret i sin besittning tills det dör en naturlig död.

14 §

Rätt att få uppgifter och utföra inspektion

Bestämmelser om Tullens befogenheter finns i tullagen (304/2016).

16 §

Fångst och dödande av fågel- eller däggdjursart som har kommit ut i miljön

Ett däggdjur som avses i denna paragraf får skjutas i den fälla som djuret fångats i, med avvikelse från det som föreskrivs i 25 § 1 mom. i jaktlagen. Ett däggdjur som avses i denna paragraf får också spåras med obemannat luftfartyg, med avvikelse från det som föreskrivs i 32 § 1 mom. i jaktlagen.

19 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

Bestämmelser om sökande av ändring i Tullens beslut finns dock i tullagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 10 oktober 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Jord- och skogsbruksminister Sari Essayah

Lag

om ändring av lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015) 3 § 2 mom.
5 punkten, 11 § 3 mom., 14 § 5 mom., 16 § 3 mom. och 19 §,
av dem 16 § 3 mom. sådant det lyder i lag 682/2019, som följer:

Gällande lydelse

3 §

Förbud mot att släppa ut främmande arter i miljön

Det som föreskrivs i 1 mom. gäller inte

5) användning av makroorganismer som anses vara främmande arter för biologisk bekämpning eller pollinering när det är tillåtet med stöd av 9 a och 9 b § i lagen om skydd för växters sundhet (702/2003).

11 §

Invasiva främmande arter av nationell betydelse

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de arter som är invasiva främmande arter av nationell betydelse eller om de artgrupper vars arter är invasiva främmande arter av nationell betydelse. Genom förordning av statsrådet får det föreskrivas att det förbud som avses i 2 mom. 2 punkten eller en skyldighet enligt 4 eller 5 § inte ska tillämpas på en invasiv främmande art eller på användningen av den i visst syfte i hela landet eller i någon del av landet, om tillämpningen av förbudet eller skyldigheten inte kan anses motiverad för att minska sådan i 1 mom. avsedd skada eller fara som arten orsakar. Genom förordning av statsrådet får det också föreskrivas att något

Föreslagen lydelse

3 §

Förbud mot att släppa ut främmande arter i miljön

Det som föreskrivs i 1 mom. gäller inte

5) användning av makroorganismer som anses vara främmande arter för biologisk bekämpning eller pollinering när det är tillåtet med stöd av 8 och 9 § i växtskyddslagen (1110/2019).

11 §

Invasiva främmande arter av nationell betydelse

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de arter som är invasiva främmande arter av nationell betydelse eller om de artgrupper vars arter är invasiva främmande arter av nationell betydelse. Genom förordning av statsrådet får det föreskrivas att det förbud som avses i 2 mom. 2 punkten eller en skyldighet enligt 4 eller 5 § inte ska tillämpas på en invasiv främmande art eller på användningen av den i visst syfte i hela landet eller i någon del av landet, om tillämpningen av förbudet eller skyldigheten inte kan anses motiverad för att minska sådan i 1 mom. avsedd skada eller fara som arten orsakar. Genom förordning av statsrådet får det också föreskrivas att något

Gällande lydelse

av de förbud som avses i 2 mom. 2 punkten inte under en övergångsperiod som anges i förordningen ska tillämpas på de individer av en art som innehavaren har fått i sin besittning före ikraftträdandet av förordningen. En sådan övergångsperiod får uppgå till högst två år från det att förordningen trätt i kraft. Om det förbud som avses i 2 mom. 2 punkten gäller en djurart, får det genom förordning föreskrivas att ägaren får hålla djuret i sin besittning tills det dör en naturlig död.

14 §

Rätt att få uppgifter och utföra inspektion

Bestämmelser om Tullens befogenheter finns i tullagen (1466/1994).

16 §

Fångst och dödande av fågel- eller däggdjursart som har kommit ut i miljön

Ett däggdjur som avses i denna paragraf får skjutas i den fälla som djuret fångats i, med avvikelse från det som föreskrivs i 25 § 1 mom. i jaktlagen.

19 §

Ändringssökande

Ändring i beslut som meddelats av närings-, trafik- och miljöcentralen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Föreslagen lydelse

av de förbud som avses i 2 mom. 2 punkten inte under en övergångsperiod som anges i förordningen ska tillämpas på de individer av en art som innehavaren har fått i sin besittning före ikraftträdandet av förordningen. En sådan övergångsperiod får uppgå till högst tre år från det att förordningen trätt i kraft. Om det förbud som avses i 2 mom. 2 punkten gäller en djurart, får det genom förordning föreskrivas att ägaren får hålla djuret i sin besittning tills det dör en naturlig död.

14 §

Rätt att få uppgifter och utföra inspektion

Bestämmelser om Tullens befogenheter finns i tullagen (304/2016).

16 §

Fångst och dödande av fågel- eller däggdjursart som har kommit ut i miljön

Ett däggdjur som avses i denna paragraf får skjutas i den fälla som djuret fångats i, med avvikelse från det som föreskrivs i 25 § 1 mom. i jaktlagen. *Ett däggdjur som avses i denna paragraf får också spåras med obemannat luftfartyg, med avvikelse från det som föreskrivs i 32 § 1 mom. i jaktlagen.*

19 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

Gällande lydelse

Ändring i beslut som meddelats av Tullen får sökas på det sätt som föreskrivs i tullagen.

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om sökande av ändring i Tullens beslut finns dock i tullagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .